

quanta nobis à Deo collata sunt per Christi adventum.

Qua & loquimur non in doctis humane sapientie verbis, sed in doctrina spiritus. Quæ etiam vobis annunciamus, non à philosophis vel grammaticis, sed à Dei spiritu eruditi.

Spiritualibus spiritualia comparantes. Illis ea dicentes qui possunt audire: non enim possunt nisi à sibi cognitis & similibus comprehendi.

Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Qui spiritum Dei non habet, animalis est: quia animalium ritu versatur, qui putat nihil esse post mortem. Et ideo ut animal ventri libidinique committit se, æterna morte periturus.

Stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Stultitia illi videtur primò quòd ille qui & passus, & mortuus est, & resurrexit: totius creaturæ nunc Dominus prædicatur. Secundò contemnere propria bona, alteri præbere maxillam, & cætera his similia Christi mandata.

Spiritualis autem iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur: sicut scriptum est. Iudicat vana esse, in quibus carnales homines delectantur. Et ipse ita se agit, ut à nemine iudicetur. Sive omnia spiritualis discernit, & intelligit: & sensus illius ab homine non intelligitur animali. Item alia expositio: Omnia dicit quæ sunt spiritualia. Non enim artes & disciplinas huius mundi, animalis homo nisi spiritualiter intelligat, scire potest.

Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis instruxit eum? Sensum Domini, qui est in viris spiritualibus, sine spiritu Dei nemo cognovit. Item sensus, hic intelligentiam significat.

Nos autem sensum Christi habemus. Qui spiritum sanctum accepimus.

Caput III.

ET ego fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Modo timens ne putent hoc solum habere sensum Domini, quod ipsi ut parvuli audierant: non, inquit, in me sensus Domini defecit, sed vobis virtus defuit audiendi. Item alia expositio: Arguit Apostolus Corinthios quòd gratiam quam in principio credentes acceperant, perdidissent. Videtur autem hoc loco universos in commune increpare. Cùm hi reprehendantur, qui non iuxta fidem conversantur.

Tanquam parvulis in Christo. Non ætate carnali, sed in Christo.

Lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. Hoc & beatus Petrus ait: Deponentes igitur omnem malitiam & simulationem tanquam modo geniti infantes rationabiles, & sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. Si ergo adhuc illi parvuli sunt qui omnem malitiam abjecerunt, & qui nondum sunt in virtute perfecti, quid de illis censendum est, quibus omnis malitia dominatur?

Cum enim sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis. Ecce de quibus vitis carnales iudicantur: quæ non propriè per carnem fiunt, sed de carnali sensu talia descendunt.

Et secundum hominem ambulatis? Qui nihil amplius habet quam ceteri homines, secundum hominem dicitur ambulare: sed in hoc loco ob defensionem singulorum hominum, homines appellatur.

Cum enim quis dicat, ego quidem sum Pauli: alius autem, ego Apollo: nonne homines estis? Vult nos plus esse quam homines.

Quid igitur est Apollo? quid verò Paulus? ministri eius cui credidistis. Si nos nihil sumus, quos ministros ipse constituit, quanto magis illi qui in carnalibus gloriantur?

Et unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus nunc incrementum dedit. Hoc ipsum non ex nobis est, sed Dei donum est, ut per manus meas signa fierent, quæ vos excitarent ad fidem: & Apollo sua vos doctrina firmaret: quia sicut planta sine aqua, sic fides sine doctrina marcescit. Si ergo & plantatio, & fons Dei est: quid nobis ascribitis quasi aliquid nostra virtute fecerimus?

Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat, Deus. Qui autem plantat, & qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. Nisi enim Deus incrementum dederit, sine causa laboramus. Nos mercenarii sumus in alieno agro. Alienis utimur ferramentis: nihil habemus proprium nisi mercedem nostri laboris.

Dei enim sumus adjuvatores: Dei agricultura estis: Dei edificatio estis. Non in potentia, sed in verbo adjuvamus coli Dei agrum, & extrui templum.

Secundum gratiam Dei quæ data est mihi. Non secundum meam virtutem. Sive ponendi fundamentum gratiam accepi: ut ibi prædicarem, ubi Christus non fuerat nunciatus. Ut sapiens architectus fundamentum posui. Non potest imperitus architectus ponere fundamentum.

Alius autem superædificat. Alius doctor instituit supra fidem quam ego fundavi.

Unusquisque autem videat quomodo superædificet. Sollicitus quàm fortia & recta parietum latera consurgant.

Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est: quod est Christus Jesus. Non est alius Christus, quem possit vobis aliquis prædicare, præter Jesum cui fide firmissima credidistis. Hoc solum agitur, ne per doctorum negligentiam, obnoxii incipiatis esse gehennæ.

Si quis autem superædificat supra fundamentum hoc. Eiusdem artis est qui superædificat, licet minor sit in opere, cuius ille est qui posuit fundamentum. Non ergo unusquisque homo super fidem suam ædificat, sed quilibet doctor: quia nec parietes per se aliquando possunt erigi, nisi fuerint ab operatore constructi. Item hic magistros, & doctores significat super fundamentum (quod est Christus) homines rectè instituire vel pravè, in quibus magistrorum doctrina in die iudicii in igne revelabitur, ubi consumptis peccatoribus probati manebunt. Doctores autem super his qui probati fuerint, mercedem retributionis accipient: in illis verò quos ignis exurit, damno afficientur: quia in vacuum laboraverunt. Idem autem magistri in iudicium venientes, salvi fient, si tamen ipsi causa non fuerint perditorum. Quòd autem ait: Si cuius opus arserit, damno affectus erit. Non hic (ut quidam putant) in igne flammæ arsurus sunt opera: sed homines, qui ita operati sunt ut mercantur incendio deputari. Si autem opera, id est crimina punientur, salvo eo qui perpetraverat, non erit ei damnum, sed lucrum. Unde manifestè ostenditur, sicut supra comprehensum est, homines esse aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam. Quia acceptis institutionibus magistrorum, vel observant præcepta, vel negligunt.

Aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam: uniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit: quia in igne revelabitur. In Ecclesia tria genera sunt bonorum. Est bonum, & melius, & optimum. Quòd autem primo aurum posuit: ut sermo melius texeretur, sive ad fortitudinem, non ad speciem comparavit. Quia argentum fortius est auro, ideo meliori ponitur loco. Tria sunt è contrario genera malorum: Malum, pejus, & pessimum. Quæ lignis, fœno, & stipulæ comparantur.

Et uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit: quod superædificavit, mercedem accipiet. Aurum & argentum non solum non ardent, sed per ignem splendiora radiabunt. Ligna verò & cætera cremabuntur. Sive examinationem iudicii, igni voluit comparare: iuxta consuetudinem scripturarum.

Si cuius opus arserit, detrimentum patietur. Si quis negligenter aut verbo docuerit, aut exemplo, perdet laborem suum: quia opus aridum infirmumque perfectit. Ipse autem salvus erit. In propria iustitia. Sic tamen quasi per ignem. Quòd si ille non nisi per ignem salvus erit, qui iustus ex proprio est, quia negligenter ædificavit discipulos: quid de illis fiet qui & sermone non ædificant, & insuper scandalizant exemplo.

Nescitis quia templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis. Nescitis cuius sitis templum: sive in singulis, sive in universa Ecclesia?

Si quis autem templum Dei violaverit: disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Sive suum corpus, peccando: sive Ecclesiam ad pravam doctrinam reducendo, vel certè exemplo proprio destruendo. Solent

hunc locum Novatiani opponere ad penitentiam excludendam. Quibus respondendum est, ad quid hoc ipsum scribitur: Spem veniæ non habebunt.

Nemo vos seducat. Propria vel aliena adulatione deceptus.

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo: stultus fiat, ut sit sapiens. Hic propriè mundi increpat sapientes, quos humana sapientia non permittebat sentire divina. Aliter: Si quis ad reddendam vicem injuriæ, si eadem fecerit, putet se esse sapientem, stultus fiat: In hoc enim sæculo stultus est qui evangelica voluerit implere præcepta: Qui enim percutienti alteram præbet maxillam: voluntate stultus est, non natura.

Sapientia enim huius mundi stultitia est apud Deum. Nihil stultius est, quàm ut velit se, qui non potest, vindicare, & Deo suam non reservat injuriam. Et ita de contumelia vindictam apud Deum perdit, & de patientia mercedem.

Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. Ad effugiendam manum Dei, nulla suffragatur astutia.

Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vana sunt. Nihil utilitatis conferunt ad salutem.

Nemo itaque gloriatur in hominibus. In falsis scilicet Apostolis, humana tantum sapientibus, cùm nec in nobis quidem, sed in eo cuius & ipsi sumus, sit gloriamur.

Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors. Omnia creata sunt propter sanctos: qui cùm nihil habeant, possident cuncta. Possunt autem hæc ad libertatem referre arbitrii, ut quod velint eligant, sive mortem, sive vitam.

Sive presentia, sive futura. Omnia enim vestra sunt. Quòd sanctis, tam presentia quàm futura divinitus sunt attributa: item Christi vitam mortemque significat. Quoniam propter nos & mortuus est, & resurrexit.

Vos autem Christi. Sic est Christus Dei, sicut alibi Deus dicitur Christi: & hoc fide divinitate velis intelligi. Ceterum hic de assumpti hominis forma tractatur, secundum quam & dicitur unctus.

Christus autem Dei. Quasi homo.

Caput IV.

SIC nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Non ut æquales Christo.

Hic jam quaritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat. Interrogantis vox est: id est, jam hic vos putatis conscientias iudicari.

Mihi autem pro minimo est, ut à vobis iudicer, aut ab humano die. Humanum iudicium nullius dico momenti, in quo sæpe veritas & iustitia frustratur. Diem enim hominis non concupivi, Jeremias ait.

Sed neque me ipsum iudico. Ego qui conscientiam meam optime novi, nihil esse me iudico. Neque me ipsum iudico.

Nihil enim mihi conscius sum. Malè sentiunt qui dicunt: Nemo potest vitare peccatum.

Sed non in hoc iustificatus sum. Hoc pro humilitate dicit: Nihil enim mihi sum conscius: unde super homines debeam gloriari. Si hoc Paulus dicit: Quid à nobis dici debeat, cogitandum est. Sed non in hoc iustificatus sum.

Qui autem iudicat me, Dominus est. Non in quo me quidam ita laudant: quia ita quisque aliena laude non iustificatur, ut ne maculetur infamia. Unicusque enim apud Deum quod est, non quod dicitur, imputatur.

Itaque fratres nolite ante tempus iudicare, quousque veniat Dominus: qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Homo videt in facie, Deus autem in corde.

Et tunc laus erit unicuique à Deo. Ille verò laudabilis est, qui Dei testimonio laudatur, apud quem omnia occulta, & invisa sunt cognita.

Hæc autem fratres transiuravi in me & Apollo, propter vos. Ut à nobis humilitatis sumatis exemplum: ne supra disciplinam scripture audeat unusquisque adversus alterum pro alio inflari, doctore malæ contentionis everfo.

Ut in nobis discatis, ne supra quàm scriptum est, unus ad

Tom. V.

versus alterum inflatur pro alio. Hoc est quod dicit, ne unusquisque magistrum proprium prædicans, alter adversus alterum incitetur.

Quis enim te discernit? Hic ad ipsos inflatos per eloquentiam, verba convertit: quis te discernit cuius momenti sis?

Quid autem habes quod non accepisti? Quid enim boni ex temetipso habes quod à nullo didiceris: vel Dei dono minime consecutus sis?

Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Quasi in proprio gloriaris.

Jam saturati estis, jam divites facti estis. Hoc increpativo modo legendum, vel pronuntiandum.

Sine nobis regnatis. In nullo nostri indigentis.

Et utinam regnetis, ut & nos vobiscum regnemus. Utinam non essetis falsa gloriacione decepti, forsitan simul regnaremus.

Puto enim quòd Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tanquam morti destinatos. Nos omnium ultimos ad gentes tanquam ad mortem direxit.

Quia spectaculum facti sumus mundo, & angelis & hominibus. Omnes nostras publicè spectant injurias: sive verè angeli, & homines: sive sancti homines & peccatores.

Nos stulti propter Christum: vos autem prudentes in Christo. Nos infirmi, vos autem fortes. Vos nobiles: nos autem ignobiles. Nos tanquam stulti propter Christum omnia sustinemus: Vos autem ita vultis esse Christiani, ut prudentiam sæculi teneatis. Nos infirmi, quia vicem reddere nolumus: Vos autem reddendo, fortes vos esse gloriamini. Nos nihil habentes voluntaria paupertate dejecti: vos vobis etiam nobilitatem terreni generis vindicatis.

Usque in hanc horam. Ab initio prædicationis nostræ usque in præsens tempus.

Et esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cedimur, & inflabiles sumus. Non stamus in sedibus certis, ubique Evangelii necessitate jactamur.

Et laboramus operantes manibus nostris. Sic tamen operabantur, ut doctrinæ officium magis impleverent.

Maledicimur, & benedicimur. Persecutionem patimur, & sustinemus. Blasphemamur, & obsecramus. Rogamus Deum pro his qui nos blasphemant.

Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus. Sicut scriptum est: Iustus immundus est apud malos.

Omnium perpessura usque adhuc. Omnium humillimi atque subiecti.

Non ut confundam vos, hæc scribo: sed ut filios meos charissimos moneo. Poterant confundi de sua gloria, si eos non relevaret. Non enim ruborem illorum cupiebat, sed profectum.

Nam si decem millia padagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Omnes qui ab alio jam genitis ministrant, patres dici non possunt.

Nam in Christo Jesu per Evangelium, ego vos genui. In novam vitam me primùm prædicante, reformatos vos esse meministis.

Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Bonorum filiorum est, in omnibus bonos imitari parentes.

Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in Domino. Quanto fidelior est cæteris, tanto charior cunctis.

Qui vos commonefaciat vias meas, quæ sunt in Christo Jesu. Qui vos & meis literis, & suo commoneret exemplo: aliud enim sine alio prodesse non poterat.

Sicut ubique in omni Ecclesia doceo. Quomodo semper & ubique meum exemplum cum doctrina concordat.

Tanquam non venturus sim ad vos. Hic incipit causam fornicationis arguere.

Sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit. Tandiu aliquis de scientia falsa se jactat, usquequo veræ scientiæ prædicator advenit.

Et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem. Examinabo non eloquentiæ pompam, sed conversationis effectum, ubi virtus fidei esse probatur.

Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Hic ostendit nihil prodesse doctrinam absque iustitiæ operibus, ei qui non faciat quæ faciendæ persuadet.

Quid vultis? Benignus magister discipulorum correptionis

Q 99 ij

nem in eorum potestate dimitte: ut si poenitere velint, clementissimus consolator adesse. Si autem nolent, durus ultor assisteret peccatorum.

In virga veniam ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis? Quali virga venit Petrus ad Ananiam & Sapphiram, & ipse Paulus ad magum.

Caput V.

O M N I N O auditur. Ostendit quare superiora minatus sit.

Inter vos fornicatio: & talis fornicatio, qualis nec inter gentes: ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. In Ecclesia cui vos praeselle videmini.

Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis. Vana scientia inflantur, & curam de his qui pereunt non habetis: ut aut corrigantur, aut ab Ecclesia separentur. Cum bonos pastores semper legamus populi desesse peccata: ut Jeremiam qui ait: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum? ut ostenderet sibi non affectum doloris, sed lachrymas defecisse.

Ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. Sive homo qui peccavit tollatur, sive satanas eiciatur, dum non habet per quem operetur.

Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu: iam iudicavi ut praesens. Praesentem se esse dicit in spiritu, ne ex solo auditu absentem damnasse putaretur: secundum illud Elizei dicens ad Giezi: Nonne spiritus meus tecum erat in via?

Eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi: congregatis vobis, & meo spiritu cum virtute Domini Jesu. Qui pro me erat praesens, sive in literarum mearum autoritate, per quam Domini quoque virtus assistit.

Tradere huiusmodi satanae in interitum carnis. Ut arripendi illum corporaliter habeat potestatem. Quod cum viderit se nec carnis hic, nec in futuro, spiritus requiem habiturum: de facto poeniteat ut salvetur. Sive sic quisque pro meritis suis de Ecclesia pellitur, satanae traditur potestati: ut dum caro ejus per poenitentiam afflicta quemdam interitum patitur, spiritus conservetur. Habet enim consuetudinem scriptura, ut hominem in parte, totum intelligat. Sive ita, quia & hic scripturae mos est, ut in carne carnales actus interire: in spiritu vero spiritualis conversatio salva fieri demonstratur. Item hic ostendit ejectionem extra Ecclesiam rabido ore demonum lacerandum, si permanerit nolens carnis vitia mortificare, ut possit vitam sanctam recuperare.

Ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. Quoniam in spiritu satanas accipere non potest potestatem, ut Domini iudicio reservetur.

Non est bona gloriatio vestra: nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Ignoratis quia malo exemplo possunt plurimi interire. Sed & per unius delictum, in omnem populum Judaeorum iram Dei legimus advenisse.

Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Nihil in vobis conversationis pristinae relinquatis, quod sinceritatem possit natura corrumpere.

Etenim pascha nostrum, immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiae & nequitiae: sed in azymis sinceritatis & veritatis. Non figura, sed veritas. Et Judaei quidem septem diebus azyma comedebant. Nos vero semper, si simpliciter & pure versemur. Quia in septem diebus mundus est factus: qui semper in suo ordine revolvitur. Et quotidie nobis agnus occiditur, & pascha quotidie celebramus: si fermentum malitiae & nequitiae non habemus. Quid est enim aliud nisi corruptio naturae, fermentum: quod & ipsum prius a naturali dulcedine recedens adulterino acore corruptum est.

Scripti vobis in Epistola, ne commisceamini fornicariis. Non utique fornicariis huius mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus. Hoc ipsum in hac Epistola ita scriptum, non ut a gentibus, sed ab his qui peccant in Ecclesia separemini: sin autem, mori debueratis: quos idcirco praecipue vivere interim Deus voluit, quod cohabitatione vestra proficerent infideles.

Alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Sive ita: sin au-

tem, melius vobis fuerat de hac luce migrasse, quam indigere per communionem a gentium confortio separari.

Nunc autem scripsi vobis, non commisceri. Sed magis quod scripsi, hoc est, ne talibus jungamini.

Si is qui frater nominatur, inter vos est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax. Non ex sola opinione vitandus est. Sed si quis frater solo nomine appellatur, cum fornicator detegatur, aut fur, ab hoc separari iubemur: sicut scriptum est: Qui se jungit fornicariis, nequam est: putredo & vermes haereditabunt eum.

Cum huiusmodi nec cibum sumere. Nec communem quidem cibum cum talibus participandum esse concessit.

Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? Hoc est, de infidelibus.

Nonne de his qui intrasunt, vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt Deus iudicabit. Nunquid non vos de his solis qui sunt intra Ecclesiam iudicatis?

Auferite malum ex vobis - ipsis. Quo facilius eos possitis docere qui foris sunt.

Caput VI.

A U D E T aliquis vestrum habens negocium adversus alterum. Audet aliquis contra praecipitum Domini venire, dicens: Si quis vult tecum iudicio contendere, & caetera. Notandum quod aliquando Apostolus in medio causa quam agit, quosdam sensus inserat, & de latere jactet, quibus explicatis rursus revertatur ad causam.

Iudicari apud iniquos, & non apud sanctos? Hic probatur Christianos tunc iudices non fuisse, quia iniqui dicuntur.

An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Quod Dominus reprobavit discipulis, dicens: Sedebitis, & vos iudicantes duodecim tribus Israel: etiam omnibus hoc promittens, qui eos fuerint imitati. Nam ex ipsis unus perit, cujus loco alius successit: cui nihil fuerat reprobissimum, Paulus quoque & Barnabas Apostoli sunt ordinati a sancto Spiritu.

Et si in vobis iudicabitur mundus. Sive per vos, vel vestro exemplo.

Indigni estis, qui de minimis iudicatis. Nescitis quoniam angelos iudicabimus: quanto magis secularia? Ergo indigni sunt de rebus exiguis iudicare, qui & mundum totum & angelos iudicabunt. Illos angelos, qui cum carne non habuerint, peccare voluerunt, hi qui in carne sancti esse voluerunt, iudicabunt.

Secularia igitur iudicia si habueritis. Quae de rebus saeculi oriuntur.

Contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Possunt de his etiam illi, qui minimi sunt in Ecclesia iudicare. Item contemptibiles in Ecclesia eos iudices dicit, quos appellat in inferioribus infideles.

Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratres suos. Erubescere debetis, eo quod nemo sit inter vos tam sapiens, qui noverit causas inter fratres discernere: ut non necesse sit publice litigare.

Sed frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles. Duplex peccatum est, & quod iudicio contenditis: & quia apud infideles, vos ad iurgia provocatis.

Iam quidem omnino delictum est in vobis. Jam hoc solum delictum est, quod contra praecipitum facitis Christi.

Quod iudicia habetis inter vos. Qui semper pacem habere deberetis, etiam cum rerum temporalium detrimento servatam.

Quare non magis injuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, & fraudatis. Cum illata secundum Evangelii praecipitum, & Domini exemplum patienter sustinere deberetis: vos e contrario non solum non suffertis, sed etiam non facientibus irrogatis.

Et hoc fratribus. Quod nec inimicis reddere deberetis, fratribus facere non timetis.

An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Quod regnum Dei non possidebunt, nisi omnia peccata baptismi gratia diluantur.

Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, ne-

que adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Nolite errare, putantes vobis solum fidem sufficere ad salutem, cum omne peccatum permanens, excludat a regno: sicut ad Galatas ait: Manifesta sunt opera carnis: quae sunt fornicatio, immunditia, contentiones, ira, & his similia: quae praedico vobis: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Ideo autem addidit, & his similia: ne quis negaret praeter haec alia esse peccata, quae regnum Dei prohiberent intrare.

Et haec aliquando quidam fuisse: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis. Nolite de praeteritis timere peccatis, tantum ne post baptismum delinquatis. Aut qui ut assolent praeventus fuerit, ad poenitentiam convertatur. Item omnia peccata baptismi gratia diluantur. Item alia expositio: Hoc contra haereticos dicit, qui Christum, & Spiritum sanctum a Deo Patre separare conantur. Hic enim ostenditur quoniam sicut Pater, ita & Christus, & Spiritus sanctus peccata abluit, iustificat, atque sanctificat.

In nomine Domini nostri Jesu Christi: & in spiritu Dei nostri. Abluti in nomine Christi, sanctificati per Spiritum Dei.

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Qui de fornicatione tractabat, voluit gulam & intemperantiam, materiam fornicationis ostendere, & simul destruere. Item hoc dicit: quia liberi sum arbitrii, & licet mihi agere quod velim: non tamen debeo ipse aliquo peccato esse subiectus.

Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri, & venter escis. Licet nobis manducare & bibere: sed si nimium ventri subditi fuerimus, ipsum licitum trahit nos ad illicita: hoc est, ad fornicationem: ita & de omnibus intelligendum, quae cum peccatum non sint, occasiones tamen possunt capere delictorum.

Deus autem hunc & hanc destruet. Et haec duo, id est, escam & ventrem, & hominem, his subditum, & voluptatibus servientem. Item in resurrectione mortuorum non destruetur ventris substantia, sed eius ciborum, & ventris opera cessabunt. Quoniam regnum caelorum, sicut idem Apostolus ad Romanos dicit, neque esca, neque potus est.

Corpus autem non fornicationi, sed Domino: & Dominus corpori. Non fornicationi, sed Domino exhibetur: & Dominus corpori copulabitur. Dominus enim nobiscum est, quamdiu fuerimus cum illo: si dereliquerimus eum, & ille nos derelinquet.

Deus vero & Dominum suscitavit: & nos suscitabit per virtutem suam. Quia caput nostrum suscitavit, & nos suscitabit, si tamen ejus membra per sanctitatem esse mereamur.

Nescitis quoniam corpora vestra, membra sunt Christi? Omnis Ecclesia, corpus Christi est: singuli autem membra.

Tollens ergo membra Christi. Tollit Christi membra, id est, abscindit se a corpore Christi: qui junctus est meretrici.

Faciam membra meretricis? Absit. Non dixit fornicatoris: ut ostenderet eum ejusdem & criminis esse, & nominis, cujus illa est: Apud homines enim minus videtur viri, quam mulieris admissum.

An nescitis, quoniam qui adheret meretrici, unus corpus efficitur: erunt enim, inquit, duo in carne una. Quomodo cum uxore licite, ita & illicitum cum meretrice una caro efficitur per amorem.

Qui autem adheret Deo, unus spiritus est. Quomodo per carnis opera, caro fit: ita per opera Dei, spiritus efficitur.

Fugite fornicationem. Cujus crimen videtis esse gravissimum.

Omne enim peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Omne peccatum potest & ab uno committi: qui membrum dici potest, non tamen corpus. In fornicatione autem duo pereunt, etiam corpus. Graviter ergo malum est, in quo duae anime moriuntur. Gravate vult fornicationis causam, quae illis per consuetudinem levissima videbatur. Item alia expositio: De his qui sunt in conjugio constituti: Apostolus sumit exemplum. Quomodo, inquit, scriptum est: Erunt duo in carne una: id est, vir & uxor, unum corpus efficitur: Unde si aliquis ipsorum fuerit fornicatus, peccat in alium, quasi in proprium

corpus. Reliqua autem peccata, specialia uniuscuiusque sunt: nec alterum condemnant.

An nescitis, quoniam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est: quem habetis a Deo. Cui gravissimam injuriam facitis fornicando.

Et non estis vestri. Empri enim estis pretio magno. Quinon est suus, non debet suae voluntati servire: sed illius a quo emptus est, secundum ipsius iussum, dicens: Qui vult post me venire, abneget semetipsum sibi. Si enim homo a servo parva pecunia comparato, continuam exigit servitutem, quanto magis ille qui nos sua morte redemit? Sicut ait Petrus: Scientes quod non corruptibilibus, argento vel auro sedempti estis de vana vestra conversatione paterna traditionis, sed pretioso sanguine: quasi agni immaculati & incontaminati Christi. Alter: Rescindit emptiois pactum quilibet inculcaverit ius testamenti: & a servili conditione alienus est, qui libertate suae voluntatis non impeditur.

Glorificate & portate Deum in corpore vestro. Glorificate Deum actibus vestris: & portate eum, ejus imaginem conservando: sicut ait alibi: Sicut portavimus imaginem terreni, ita portemus imaginem caelestis.

Caput VIII.

D E quibus autem scripsistis mihi. Incipit de conjugio: ante enim expugnavit illicita, quam de licitis loqueretur.

Bonum est homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat: & unaqueque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro. Bonum fuerat illud quod vobis in primordio praedicavi: hoc est, secundum conjugii usum, non tangere mulierem. Sed quoniam multos incontinentes huic doctrinae scripsistis refragari: concedatur remedium, ne fornicando moriantur. Ergo hoc Apostoli exemplo, in primis virginibus & continentibus praedicatur. Et si quis se incontinentem non erubuerit confiteri, in languiorem incontinentiam reclamanti, non denegetur remedium nuptiarum. Quomodo si peritus medicus inquieto aegro, & neganti se posse a pomis omnibus abstinere: concedat aliquantum, ne ille perniciosa praesumat. Incontinentiae revera usus, & tempore & aetate, & loco, & infirmitate prohibetur. Castitas vero potest jugiter custodiri. Illud ergo debemus appetere, quod facilius custodire sine impedimento ullo possumus, & in perpetuo possidere. Sed obicere amatores luxuria solent, ut quid ergo prima Dei benedictio, crescere & multiplicare concessit? Ut terra scilicet repleteretur: qua jam impleta, debemus ab incontinentia temperare. Sed potuit, inquit, omnes homines de terra formare, si semper illi usus conjugii non fuerat placiturus. Sed non queritur quid potuit, sed quid fecit: cui omnia possibilia sunt. Ipsam denique Evam noluit de terra facere, sed de costa. Si autem putas nobis antiqua tempora in omnibus convenire, imitare Adam, qui filiam (ut ita dixerim) suam accepit uxorem. Cain similiter, si non pudet & ceteros, qui proprias in matrimonium accepere sorores. Quod si fieri non debet, omnia Dominum secundum praesentiam suis temporibus ordinasse credamus: ut qui tunc terram impleri voluit, modo plus diligit castitatem: cui & grande praemium repromittit. Illud etiam dicendum est, quod nec secundum veteris testamentum, quosdam uxores habuisse videamus. Quia ibi uxores liberorum causa habere permixtum est: non propter nimiam libidinem exercendam: qui in hoc etiam animalibus deteriores esse noscuntur: quo necando filios, probant se non filiorum causa nupsisse. Qui autem ea sola causa conjugitur, statim se abstinere post conceptum. Et cessante jam per aetatem partu, cessat & usus.

Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Corpus dicitur omne quod tangitur. Sicut ergo mulier corpus dicitur viri: ita & vir, corpus mulieris appellatur. Ideo neque si voluerit mulier contraire: in corpore suo, id est, in uxore, vir poterit dominari. Dubium autem non est, multo magis nolente viro, neque in virum mulierem posse prevalere. Quoniam ergo de duobus incontinentibus dicit, concedit ex necessitate Apostolus, ut in id ipsam, quia utriusque incontinentes sunt, revertantur: ne intercedente quacumque dissensionis causa, ambo fornicationis crimen admittant, quia